

Forum Historia

5

2. Rautakautinen Suomi

Tietoisku: Myöhäisrautakautinen yhteiskunta

Perheellä ja suvulla oli merkitystä

- yhteisöt olivat sukukeskeisiä, ja sukuihin kuului myös palvelijoita tai orjia
- sekä miehet että naiset tekivät maataloustöitä; hautalöytöjen perusteella on viitteitä, että jonkinlaista työnjakoa on ollut
- kaukoeräнкäynti piti miehet pitkiä aikoja pois kotoa, jolloin naisten rooli töissä ja päätöksenteossa lienee kasvanut
- suvun vallassa olivat niin avioliitot kuin vainajien hautaus
- suku suojasi jäsentensä omaisuuden ja kunnian
- jos joku suvun jäsen joutui surmatuksi, turvauduttiin verikostoon

Pitäjässä pidettiin yhtä

- rautakaudella on jo saattanut olla paikallisia yhteenliittymiä
- pitäjäorganisaatioista ei ole tarkkoja tietoja
- käräjillä keskusteltiin yhteisistä asioista
 - neuvottelua ja päätöksentekoa
 - oikeuden jakamista
 - aiheina mahdollisesti sotaretket ja eräalueiden omistusriidat
- pidot olivat uskonnollisia riittijuhlia

Oliko muinoin maakuntia?

- nykykäsityksen mukaan suomalaisia muinaismaakuntia ei ollut (ainakaan niistä ei ole riittävää näyttöä)
- asutusyhteisöt olivat niin pieniä, että olisi ollut vaikea muodostaa laajoja, pysyviä yhteenliittymiä
- sen sijaan Suomen alueella muodostui luultavasti turkiskaupan kasvun myötä vuorovaikutusverkostoja: kohdattiin muita ihmisiä, vaihdettiin lahjoja, käytiin kauppaa, soviteltiin kiistoja; löyhissä yhteenliittymissä ei ollut mitään keskusjohtoa
- päälliköiden valta saattoi kasvaa rautakauden lopulla

Miten ihmiset asuivat?

- rautakaudella oli kauan käytössä niin sanottu pitkätalo
- myöhäisrautakaudella alettiin käyttää hirsisalvostekniikkaa
- hirsitaloissa on avoliesien ohella sisäänlämpiäviä uuneja, kivisiä kiuasuuneja; uunit laskivat savun huoneeseen, sillä savupiippuja ei vielä tunnettu
- savupirttien valonlähteinä toimivat luultavasti päreet tai hylkeenrasvalamput
- asuinrakennuksen lisäksi oli entistä enemmän erillisiä varastoja ja karjasuojia

Mihin ihmiset uskoivat?

- ennen kristinuskoa oli monia kuolemaan liittyviä uskomuksia ja erilaisia uhreja annettiin; esimerkiksi kuppikivet on tulkittu vainaja- ja hedelmällisyyskulttiin liittyviksi
- mahdollisen vainajien palvonnan ohella luontoa palvottiin, mistä kertovat erilaiset kultti- ja uhripaikat
- tietäjien rooli oli tärkeä loitsujen ja riittien hallitsijoina
- itkijät hallitsivat vainajien kielen, suorittivat hautaamiseen liittyviä riittejä ja pitivät yllä suhteita esivanhempiin
- lähes kaikki maailmassa sisälsi voimaa eli väkeä, jolla voitiin vaikuttaa erilaisiin asioihin; esim. karhu edusti metsän väkeä

Maatalous oli viljelyä

- Länsi-Suomessa oli vakiintunutta peltoviljelyä
 - perhe ilmeisesti omisti maan pysyvästi
 - käytössä ollut yksivuoroviljely edellytti runsasta lannoittamista, joten karjaa vaadittiin paljon
 - ohra oli kauan tärkein viljalaji, mutta rukiin viljely yleistyi
- Itä-Suomessa harjoitettiin pääasiassa kaskiviljelyä
 - kaski oli raivaajalla vain viljelyajan

Erämaassa oli eräнкäyntiä

- erämaa on vastakohta kiinteän asutuksen keskuseuduille
- kotitarve-eräнкäynti oli lähialueilla metsästystä ja kalastusta; maataloutta täydentävä elinkeino
- kaukoeräнкäynti suuntautui satojen kilometrien päähän kotoa
 - turkisten hankintaa ja kalastusta
 - pyynnin lisäksi voitiin ryöstellä tai verottaa paikallisia, mutta todennäköisesti käytiin kauppaa ja vaihdettiin lahjoja
- erämaissa myös viljeltiin viljaa jonkin verran

Kauppaa käytiin maailman ääriin

- kaupunkimaisia yhdyskuntia ei tunneta yhtään Suomen alueelta, mutta yksi sesonkiluonteinen markkinapaikka on paikallistettu (Hiittisten saarella)
- hautalöydöt kertovat, että ulkomaankauppaa on ollut; välityskaupalla rikastuneet olivat muualta tulleita kauppiaita
- Suomen alueelle on tuotu arvokkaita aseita kuten miekkoja, kupariseosesineitä ja helmiä; silkkikankaista ja lasiastioista on joitakin jälkiä; tuontia on ollut islamilaista maailmaa myöten
- Suomen alueelta on viety varsinkin turkiksia niin Lähi-itään kuin myöhemmin Länsi- ja Keski-Eurooppaan